

דף לב.

עין משפט א.

יו"ד סימן רמ סעיף ה

ה. ו. מה שמאכילו ומשקה אותו משל אביו או משל אמו אם יש להם, ואם אין להם ולבן יש, כופין אותו^ד וזן את אביו כפי מה שהוא יכול, ואם אין לבן אינו חייב לחזור על הפתחים^ה להאכיל את אביו או אמו.

הגה: וי"א דאינו חייב ליתן לו גם ביש לו, רק מה שמחוייב ליתן לצדקה^ו, מ"מ אם ידו משגת תבא מארה למי שמפרנס את אביו במעות צדקה^ז שלו.

הגה: אם יש לו בנים רבים מחשבין לפי הממון שלהם, ואם מקצתן עשירים ומקצתן עניים מחייבים העשירים^ח לבדם.

ה. ז. חייב הבן לכבד את אביו ואמו בגופו וע"פ שמתוך זה בטל ממלאכתו ויצטרך לחזור על הפתחים, ודוקא שיש לבן מזונות לאותו יום^ט, אבל אם אין לו של אותו יום אינו מחוייב לבטל ממלאכתו ולחזור על הפתחים גם לעצמו.

ד. ואע"ג שזו מצוות עשה שמתן שכרה בצדה שכתוב בצדקה "למען יברכך" תירצו בתוס' דשאני צדקה שכתוב בה ג"כ לאו "לא תקפוץ את ירך". ט"ז ס"ק ו'. וכתב הש"ך בס"ק ה' דה"ה שאין הבן צריך לכבדו משלו ויצטרך הוא לחזור על הפתחים, וכ"כ הרא"ש והב"ח. ה. טור מדברי אביו הרא"ש בפירוש הירושלמי בברייתא דר' שמעון בן יעקב ע"ש.

ו. כ"כ הב"י שנראה כן מהרי"ף והרא"ש, וכ"כ הר"ן בפ"ק דקידושין. וכתב הט"ז בס"ק ו' דדברי הרמ"א תמוהין שהרי גם דעה ראשונה סוברת כן דכפי מה שהוא יכול היינו בתורת צדקה לפי עושרו, ועיין בנה"כ.

ז. עיין בס'י רנ"א ס"ק ה' בש"ך שם ופירושו שאם ידו משגת יפרנס את אביו ויפריש הצדקה שמחוייב בה לעניים אחרים.

ח. מב"י בשם מוהר"ם.

ט. מהרמ"ה וכ"כ רי"ו משמו וביאר הטעם משום דגמרינן מכבוד המקום דאינו חייב לבטל ממלאכתו לבקר חולים ולנחם אבלים ויחזור על הפתחים. באר הגולה אות י"ח. וט"ז ס"ק ז'.

ובספר ראשון לציון לרחב"ע זיע"א כתב דדוקא לבטל ממלאכתו חייב אם יש לו מזונות לאותו יום אבל אין הבן מחוייב לתת לו ממה שיש לו עד שיהיה לו למזונות עצמו לל' יום והכריח הדבר ע"ש.

עין משפט ד.

יו"ד סימן רמ סעיף ה
עין בסעיף הקודם

עין משפט ה.

יו"ד סימן רמ סעיף ח

ח. י. עד היכן כיבוד אב ואם אפי' אם נטלו כיס של זהובים של הבן והשליכו אותו לים בפניו לא יבייש אותם^ז, ולא יצטער בפניהם, ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב בתורה וישתוק.

הגה: ויש אומרים דאם רוצה לזרוק המעות של הבן לים יכול למונעו^ז, כיון שאינו חייב לכבדו אלא משל אביו.

הגה: ודוקא לפני שזרקן דאפשר שימנע ולא יעשה, אבל אם כבר זרקן אסור לביישו, אבל יכול לתובעו בדין^ז.

הגה: ודוקא לזרוק כיסו לים שיש בזה חיסרון כיס, אבל אם רוצה האב למנוע ממנו ריוח בעלמא, אסור^מ בכל ענין.

הגה: הבן שיש לו דין עם אביו והאב הוא התובע הבן, צריך הבן לילך אחריו אע"פ שהוא נתבע^ז וגר בעיר אחרת שזהו כבוד אביו, אבל האב חייב לשלם לבן הוצאותיו^ס שאינו חייב לכבדו משל הבן.

עין משפט ז.ט.

יו"ד סימן רמ סעיף יא

יא. יג. ראה אביו שעבר על דברי תורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה^ע,

י. לשון הרמב"ם בפ"ו ממרים מבריתא בדף ל"ב ע"א משמיה דר"א וס"ל דהא דקיי"ל דוקא משל אב, הנ"מ לכבדו אבל כדי שלא לצער י"ש לו לאבד כל ממון שבעולם. ב"י.
כ. מת"ה סי' מ'. וכתב הב"ח כיון שצריך לשלם אח"כ כל הפסדו בדין, וכדי שלא לטרוח ולעמוד בדין מותר למונעו לפי הי"א.

ל. טור בשם הרא"ש. ובספר חסידים בסי' תקפ"ד כתב שלא יתבע אביו לדין אף שחייב לו, והכנה"ג כתב דה"ה תלמיד לרבו. מברכי יוסף.

מ. אפי' למונעו אסור, והיינו שהוא מעשה דעובד כוכבים באשקלון שהפסיד ריוח בשביל כבוד אביו. ט"ז ס"ק י'.

נ. עיין בחו"מ ריש סי' י"ד.

ס. ממהרי"ק בשורש נ"ח.

ע. מבריתא שם ל"ב ע"א, ורמב"ם פ"ו ממרים.

אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו, והאב יבין מעצמו ולא יתבייש. ואם אביו היה אומר שמועה בטעות לא יאמר לו לא תלמד כך.

יו"ד סימן רמ סעיף יב

עין משפט י.

יב. יד. אמר לו אביו השקני מים ויש לפניו לעשות מצוה עוברת כגון קבורת מת או לוייה, אם אפשר שהמצוה תעשה ע"י אחרים פ יעסוק הוא בכבוד אביו, ואם התחיל במצוה תחלה, יגמור דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ז. ואם אין אחרים לעשות המצוה יעסוק הוא במצוה ויניח כבוד אביו.

הגה: מ"מ אם אין זמן המצוה עוברת ק, יעסוק בכבוד אביו ואח"כ יעשה המצוה.

יו"ד סימן רמ סעיף יט

עין משפט כ.

יט. כא. אסור לאדם להכביד עולו על בנו ולדקדק בכבודו עמהם שלא יביאם לידי מכשול ר, אלא ימחול ויעלים עיניו מהם שהאב שמחל על כבודו כבודו מחול.

יו"ד סימן רמב סעיף לב

עין משפט ל.

לב. מא. רב מובהק שמחל על כבודו ש בכל הדברים הנ"ל לכל תלמידיו או

וכתב בראשון לציון דדוקא שכבר עבר העבירה, אבל אם לא עבר ואם יאמר לו בלשון כבוד אינו שומע, מצוה למנוע אותו בכל דרך עד הכאה דאין כבוד נגד ה' ועיין במה שהאריך בזה.

פ. כאיסי בן יהודה דברייטא שם. ועיין בסי' רמ"ו סעיף י"ח.

צ. ב"י בשם הר"ן.

ק. רי"ו נתיב א' בשם הרא"ש.

ר. מדין מכה לבנו הגדול בסעיף כ' שהאב שמחל כבודו מחול, מקידושין ל"ב ע"א.

ש. הרמב"ם בפ"ה מת"ת מעירובין ל"ב ע"א וע"ב. ודוקא שמחל בפירוש אבל בשתיקה לאו כמחילה דמיה, כ"כ במשפטי שמואל הביאו בבית לחם יהודה, מ"מ אפי' בדיבור בעלמא כבודו מחול.

לתלמיד אחד, כבודו מחול.

ואע"פ שמחל מצוה על התלמיד להדרו.

הגה: ואסור לבזותו ^ה גם אם מחל על כבודו.

דף לב:

עין משפט א. יו"ד סימן רמד סעיף יד

ד. טו. ראה הנשיא ^א, עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או יתכסה מעיניו. וכולם שמחלו על כבודם כבודם מחול ואעפ"כ מצוה לכבדם ולקום מפניהם קצת.

עין משפט ג. יו"ד סימן רמד סעיף א

א. מצות עשה ^ב לקום מפני כל חכם אפי' אינו זקן אלא יניק וחכים ^ג ואפי' אינו רבו.

הגה: רק שהוא גדול ממנו ^ד וראוי ללמוד ממנו.

א. ב. מצוה לקום מפני שיבה דהיינו בן שבעים שנה ^ה.

- ת. מפסקי מהרא"י סי' קכ"ז, וזה מכל שכן הוא, כ"כ הגאון באות ע"ט.
- א. כתב בסמ"ק דדין נשיא ואב בי"ד אין אנו צריכים עתה דאין בזמנינו נשיא ואב בי"ד וראשי ישיבות ואב בי"ד היום אין להם אלא דין חכם. ש"ך ס"ק י"א.
- ב. מבריתא קידושין ל"ב ע"ב, וכו"ל הגלילי וכדמפרש בגמ' שם.
- וגם מפני ת"ח סגי נהור חייב לעמוד מפניו, כ"כ בשער אפרים סי' ע"ח ובגינת ורדים יור"ד כלל ד' סי' ב', ובברכי יוסף כתב עליהם אף דאין ראייה מכרעת כדבריהם יש לקום מפניו ושכרו איתו ע"ש. ושם דן באשת חבר אם צריך לקום מפניה מדרבנן או ממידת חסידות בדברי הב"ח והט"ז והכנה"ג וסיים דהאר"י זצ"ל כתב דאין חיוב לקום מפניה וגם לא לעשות לה הידור. וכתב בשו"ת ברכה שאדם שיושב וס"ת בידו ורבו עובר לפניו ואין לו היכן להניחו כי המקום צר א"צ לעמוד מפני רבו ואם עמד אומרים לו שב, ובספר חסידים כתב דה"ה ביש לו חומש בידו.
- ג. דזקן דקרא היינו שקנה חכמה, ופי' הב"י אפי' שלא הגיע היניק לעול המצוות.
- ד. וצריך שיהיה מופלג בחכמה יותר משאר העם. ש"ך ס"ק ב'.
- ה. כ"כ הרא"ש שם דאמר ר"י הלכה כאיסי בן יהודה דאמר אפי' כל שיבה במשמע שם בדף ל"ג ע"א, וכפי' ר"ת בתוס' שם בדף ל"ב ע"ב.

הגה: אפי' עם הארץ^י ובלבד שלא יהיה רשע.

עין משפט ד. יו"ד סימן רמד פעיף ד

ה. ה. אין עומדים מפניהם לא בבית הכסא ולא בבית המרחץ, דכתיב "תקום והדרת" קימה שיש בה הידור.

הגה: ודוקא בבית הפנימי בבית המרחץ אבל בבית החיצון עומדים^ז.

עין משפט ה. יו"ד סימן רמד פעיף ג

ג. ד. אסור לאדם להעצים עיניו ממנו קודם שיגיע לתוך ד' אמותיו, כדי שלא יצטרך לקום מפניו^ח כשיגיע לתוך ד' אמותיו.

עין משפט ו. יו"ד סימן רמד פעיף ו

ו. ז. אין ראוי לחכם שיטריח על הציבור לכוון לעבור לפניו שיעמדו מפניו, אלא ילך בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד^ט, ואם יכול להקיף הדרך כדי שלא יעבור לפניו זכות הוא לו.

עין משפט ז.א. יו"ד סימן רמד פעיף א
עיין לעיל עין משפט ג

ורבינו האר"י זצ"ל כתב כל שהוא בן ששים מצוה לקום מפניו וביאר הטעם על דרך האמת. ברכי יוסף.

ו. וזהו זקן אשאמי בגמ' לפי ר"ת ודלא כרש"י שמפרש שהוא רשע ט"ז ס"ק ב', ואף באביו רשע אינו חייב. הגאון.

ז. כתב הש"ך בס"ק ג' דמשמע דבבית האמצעי עומדים כיון שיש שם שאילת שלום כמ"ש באו"ח סי' פ"ד.

ח. מברייתא ל"ב ע"ב וכדמפרש בגמ' ל"ג ע"א.

ט. והש"ך בס"ק ד' כתב דזה בזמניהם שהיו יושבים על גבי קרקע, וסיים ומ"מ לא יכוון לעבור לפניו כדי שיעמדו מפניו, וכ"כ הברכי יוסף דגם בזמן הזה ילך בדרך קצרה או יקיף.